

DKSSESS

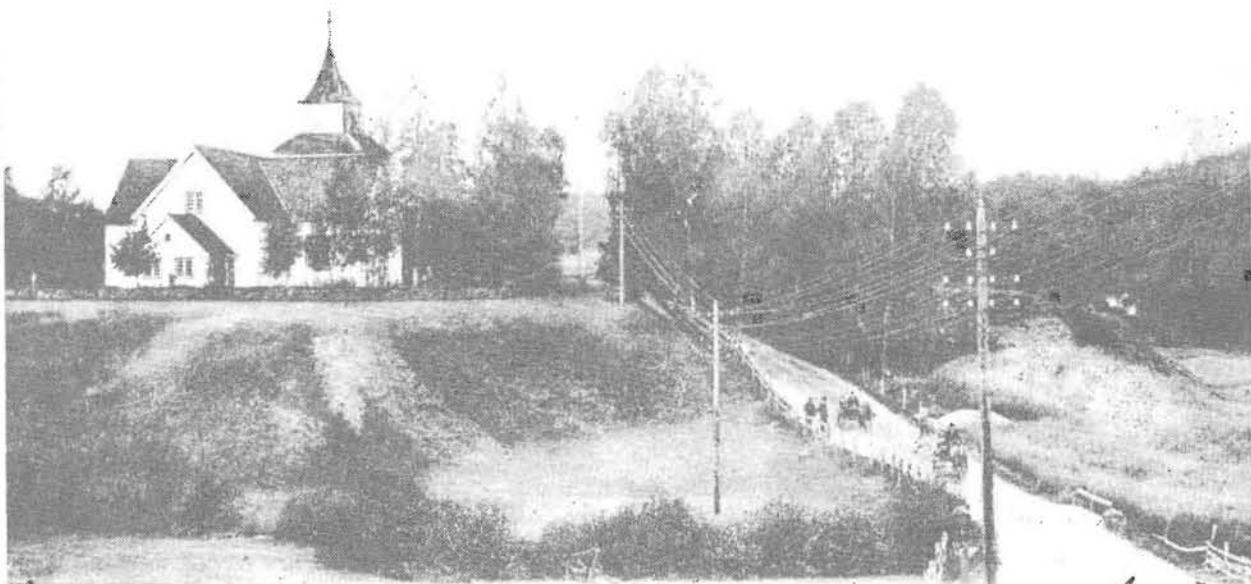
ARVEN

Nr. 3

1983

3. årgang

MELDINGSBLAD FOR SANNIDAL HISTORIELAG

Sannikedals Kirke
Hilsen fra Kragerø.

Gladelig Jul Godt Nytt År

Dette kortet med motiv fra Sannidal kirke ble brukt som en julehilsen til familie og kjente i Kristiania (Oslo) i 1903. Det er

poststemplet Sandøkedal 21-XII-03 og påsatt et 2-øres og et 3-øres frimerke som porto.

Fra Redaksjonen

«Det er godt det er jul bare en gang om året». Sukket kom fra en mor som overgitt ruslet rundt i en leketøysbutikk sammen med sin guttepjokk. Han slet og dro i morens kåpe. «Jeg vil ha det toget, jeg **vil** ha det». Moren forsøkte å snakke stille og fornuftig til han. «Du skjønner du kan ikke få det, det koster masse penger, vi har ikke råd til det». Men gutten ga seg ikke. «Jeg **vil** ha det.»

Dette vidunder av ett tog svingte ustanselig forbi i svinger og kurver, gjennom tuneller, forbi stasjoner og husklynger, små lamper skiftet i forskjellige farver. Å, så fristende. Jeg **vil** ha det - Da er det tankene til en tilårskommen mann går

tilbake til hans barndoms jul. Forretningene var ikke fylt av glitter og stas allerede i november mnd. Ingen salmer og julesanger skrikende ut fra kassetter i tide og utide. «Da tender moder alle lys - - Det var forbeholdt juleaften det. Alt skulle ventes med til jul. Kanskje ble det spart alt for mye til de aller siste dagene, men du verden for stas det var når julafoten endelig kom. Det var reinskurt nærsagt både ute og inne, kornband og juletre på plass og pakkene, ja det var helst ett par hjemmestrikkta votter, strømper eller skjerf. Krava var så mye mindre fra både voksne og barn. Det måtte de også nødvendigvis være. Men ennå kan en liksom kjenne duften fra brennende stearinlys og en nyskrelt sur appelsin.

Nå har vi fått en helt annen situasjon og slett

Med kirken som samlingssted — i århundrer

Opp gjennom århundrene har nok ikke «kirken» alltid vært i takt med hva det kristne budskapet står for. Avstanden fra det Mesteren ville og det historien og tradisjon har gjort kristendommen til har ofte vært skremmende. Men allikevel burde en strofe tone i sinnet vår når en går ved kjerka, eller rusler omkring på kirkegården i Sannidal:

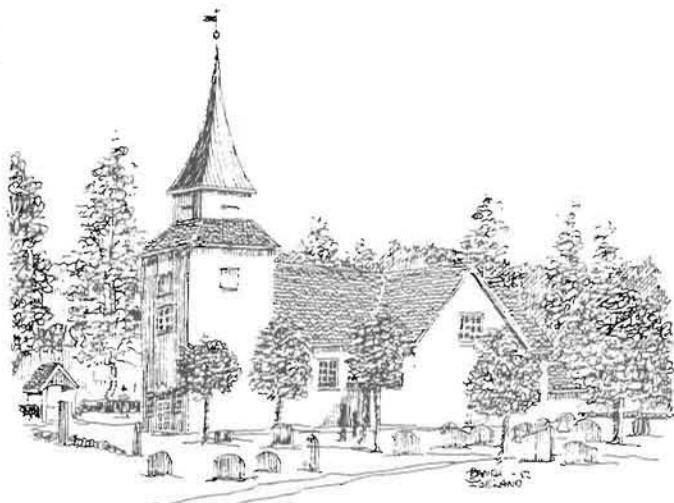
*Lat oss ikke forsedrene gløyma
under alt som me venda og snu.
Dei gav oss ein arv til å gjøyma
han er større enn mange vil tru.*

I århundrer har folk kommet sammen på dette stedet, på den brede sandmoen vest i bygda som kanskje før tusen år siden gav bygda navnet Sandaukadalir.

Det er tenkelig at gudshovet stod her i gammel tid, til ære for Odin og Tor. Stein og grove tømmerstokker stabla og lafta opp, sotete etter mangt et juleblot, og merker etter økeshogg og ville basketak når ry skulle vinnast og konfliktene skulle skværes opp.

På 1300-tallet ble folk opptatt av en ny lære. Religiøse tanker og oppfatninger kom inn med katolske prester som holdt sjælemesse, refset og formante.

Olavkorset gav tilkjenne en ny tid og stavkjerka ble reist syd for der kjerka er nå. For et byggverk det hadde vært for bygda om denne hadde fått stå. Noen få minner er bevart og har fått sin plass i kjerka. En preksstol som er 360 år, og en altertavle som er 340 år

*Slekters slit i felles virke, bygde hjem i trofast strev,
tømret dalens hvite kirke, den ble bygdens adelsbrev.
Tårnet peker mot det høye, samler, løfter, lyser fred.
Senker håp i sorgfullt øye, signer slektens hvilested.*

gammel, er begge på Norsk Folkemuseum, disse burde også hatt sin plass i Sannidal kirke.

I århundrer har skikk og sædvane skiftet. Lenge før reformasjonen på 1500-tallet, fram til idag har folk vært samlet her. Og i de siste 200 år har folk kommet til den kvitmalt, tømra korskjerka ved Movollene, til ulike samvær, som fest og høytid, men også til samling i tunge stunder. Og mange er de som har fått erfare Den Allmektiges nærhet her.

Utanfor kjerka, i vigslet jord har de funnet hvile som har båret harven videre fra tidligere slekter. Fattig hadde vår bygd vært uten dem.

A. L.

ikke alt til det bedre. Det er som om budskapet om Fred på jord kan virke så meningsløst, nettopp på grunn av oss mennesker. Alt har blitt så oppjaget og stresset. Supermaktenes enorme kapprustning skaper redsel og unormale psykiske påkjenninger. Daglige doser gjennom massemedia gir ett uhyggelig bilde av den verden vi lever i. Det var nok mye sant i det den store indiske forfatter og filosof Rabindranath Tagore skrev at: Gud er lei av de store riker, men gledes ved de små blomster..»

Som aldri før gjelder det å finne frem til avstressende, beroligende og verdiskapende tiltak. Selv midt i den mørkeste og kalde vinterperioden finnes der «blomster i vinduskarmen». Ja nettopp i denne tida kan det være verd å merke seg Arnulf Øverlands ord: «Det finnes en lykke i livet som ikke fører til lede. Det å glede en annen det er den eneste glede.»

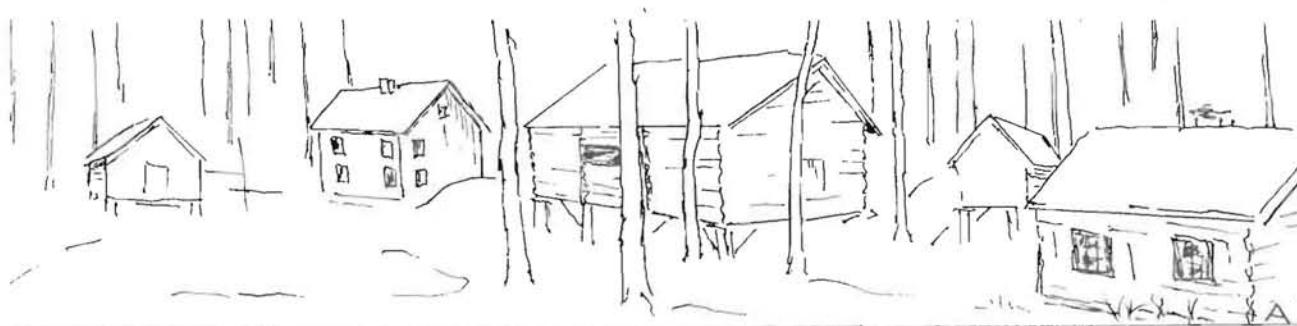
For oss i redaksjonen har det også vært litt hektisk i det siste. Vi kom noe sent ut med nr. 2 av

Arven så det ble å sette igang for fullt med en gang med stoff til julenummeret. Trykkingen tar sin tid og Postverket tar ikke imot større sendinger etter en viss dato før jul, så det kom nokså opp i hverandre.

Men når en sitter og skriver dette må vi tenke på alle de flinke og hjelpsomme mennesker vi møter. Vi tenker på alle de dugnadstimer som blir ofret på Bygdetunet, vi tenker på Grendemennene som går fra hus til hus og samler inn medlemskontingensten, på festkomiteen, på alle som har skaffet stoff til bladet, pengegaver og våre annonser og alle som møter opp ved våre tilställinger. Jo da, der er «blomster» å gledes ved.

Så håper vi at vi har fått en interessant og leseverdig avslutning på 3. årgang av bladet vårt og ønsker alle være lesere

en riktig god julehelg

Høstdag på Bygdetunet

Novemberdag, kjørlig høstluft omgir de gamle husene her på Bygdetunet. Over - en høy blå-grå himmel. Furuene omkring her, og krattet - har gått i vinterdvale. Lautreene er kledd av, og på en sein og klar

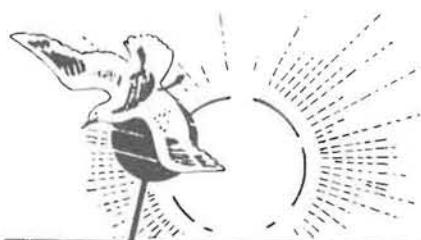
høstdag kan en bare vente på frost og det kvite dekket.

Om ikke lenge er de første tegn på vinteren her. Å rusle omkring, se over skigarden der åsrygger rammer inn et lite sted i landet, alminnelig, men så godt å høre til.

A.L.

KILSFJORDEN!

Mel.: Julekveldsvise av Alf Prøysen

Vi har fått mange henvendelser fra folk om å ta inn i Arven en vise om Kilsfjorden dikta av Torbjørn Wiik.

Den ble første gang trykt i Vestmar 18. jan. 1967. Han var forevrig en flittig bidragsyter i denne avisas. Det var flere av søsknene Wiik som hadde en lyrisk åre, bl. a. var jo Anker Wiik en velkjent skribent og ved leilighet skal vi komme tilbake til ett produkt fra hans side.

Torbjørn Wiik var født i Kil i 1896. Han begynte å arbeide i ung alder. Først på anleggene på Rjukan siden ble det på jernbanen og flytta da vestover etter som arbeidet på Sørlandsbanen skred fram. Han bygget seg hus på Mosby ved Kristiansand der han og familien bosatte seg og der døde han i 1970.

Men Kil kunne Torbjørn ikke glemme og mange, mange ganger var han på besøk på sine barndoms trakter.

Fra Kragerø i en bue går fjorden inn til Kil.
Og den er både smal og brei, og lengde rundt ei mil.
Den fjorden blei vår tumleplass på is og åpent vann.
Noen enkle ord, vil jeg den gi, såsant jeg bare kan.

En sommervell, med snøre og båt, ut i ei vik
du følte deg som konge over arme jorderik.
Mens bølger slo mot båten, med sine jevne klukk,
til de gikk hen og sovna, med et allersiste sukk.

En sankthanskell ved fjorden, det var den rene fest,
da Dypsundholmen lå der, og vinka i sydvest.
Og der blei kvelden feiret, til lystig trekspill-låt,
som for et gammelt øre, idag blir nærmest gråt.

Vi så, så mangen skute blei taua inn til Kil,
og Lyngdalens og Snekkevik, fra tidligst i april.
For der var land med temperatur, og sol, og varmedis,
som trengte sårt så mengen last av norsk og dypfryst is.

Vi så mot Kolviktangen, vi sto der som på vakt,
til skuta kasta anker, og til den var belagt.
Da var det ikke lenge, før vi var der ombord.
Snart hang vi opp i riggen, som perler på ei snor.

Og når så den var lasta, da sto vi der og så,
fortøyninger blei kasta, det går mot bøljan blå.
Men ennu kan du høre, om du tar en riktig stopp,
en sjanti ifra bakken, når ankret hives opp.

Men allting har en ende, her gikk det også sånn,
trafikken, ja den stansa, og skuta gikk til bånn.
Det var vel kanskje grunnen, at isen blei for dyr,
så alt som er tilbake, er et gammelt eventyr.

Og fjorden den fikk permisjon, for tider og for år,
for alt som nå skal fraktes på hjulganger det går.
Men i et barnehjerte, ja dypt i unge sinn,
der blei dens saga meisla, med solgangsbrisjen inn.

«Kongelig allernaadigst besikket Sorenskriver . . .»

Med sorenskriveren i Bamble på besøk i Sannidal for 190 år siden

Den 14. oktober 1793 kom sorenskriveren i Bamble, Lucas Nors, ens ærend til Ånevika ved Kilsfjorden for å bestyre forhandlingene fordi grensa mellom Ånvika og nabogården Grønåsen skulle bestemmes. Med seg hadde han seks «Eedsvorne Laugrettesmænd: Eilert, Peder, Knut og Nils Rinde, Nils Einertsen Thorsdahl og Ole Olsen Leervig».

Tidligere på året 1793, nærmere bestemt 23. august, hadde Otter Jensen Rinde solgt unna Grønåsen fra Ånevika til Nils Jørgensen Svenum for 450 Riksdaler. Og så var altså tida kommet til at delet mellom gårdene skulle bestemmes og komme i lovlige former. Dermed kom den ærverdige gjest, sorenskriveren, på besøk.

Og nettopp sorenskriveren var en betydningsfull person i lokalsamfunnene i Norge på 1700-tallet. Stillingen som sorenskriver (egentlig svoren skriver) ble opprettet i Norge ved kongelig forordning av 31. juli 1591. Han skulle være lagrettens hjelpestmann og skriver. Men i de neste hundreårene utviklet sorenskriveren seg til å bli lagrettens enedommer, og lagrettemennene ble redusert til å være rettsvitner. Etter innføringen av eneveldet i Danmark-Norge i 1660, ble de lokale embetsmennene knyttet direkte til kongen, som personlig skulle oppnevne alle statens embetsmenn. Presten, fogden og sorenskriveren kom etter hvert til å danne et triumvirat som utgjorde statsmaktens viktigste redskap i lokalforvaltningen.

Sorenskriverens virkeområde ble flere ganger utvidet. Ved siden av å være dommer fungerte han bl.a. som skifteforvalter, auksjonsdirektør, tinglysningsbetjent, og i 1764 påla kongen ham å forestå jordskifte- og skylddelingsforretninger. Det var altså denne siste arbeidsoppgaven som hadde fått Lucas Nors til Ånevika denne oktoberdagen i 1793.

Ser vi på sorenskriverens embetsdistrikt, kom det etter hvert til å omfatte flere sogn, og det falt ofte sammen med fogderiet. Bamble fogderi og sorenskriverembete omfattet Gjerpen, Eidanger, Østre Porsgrunn, Brevik, Kragerø byskriverembete, Drangedal og Sannidal. Lucas Nors, som var født i 1742, bestyret dette sorenskriveriet fra 1. juni 1774 til han døde i embete 19. januar 1799.

I Bamble sorenskriveri holdtes to faste ting i året, et vintering i februar-mars og et høstting i

oktober-november. I Sannidal ble de faste tingene holdt på omgang på Menstad, i Kil, Årø, Svenum og på Frøvik.

Det er sannsynlig at samlingen i Ånevika for 190 år siden ble gjort i forbindelse med høsttinget. Det var sikkert godt for sorenskriveren en dag under samlingen å komme seg vekk fra den store tingstuas forpestede luft og komme blant færre mennesker i utkanten. Hans skriv, utferdiget samme dag som forhandlingene fant sted, begynner slik: «Lucas Nors, kongelig allernaadigst besikket Sorenskriver over Bamble Sorenskriverie - Giør vitterligt: at Anno 1793 den 14de October blev Retten sadt paa Gaardeparten Aanevigen i Sannichedals Præstegiæld . . .»

Til stede i retten denne dagen var både Nils Jørgensen og selgeren Otter Jensen, og førstnevnte la fram skjøtet av 23. august. «Retten i følge deraf loed sig i Overvær af Parterne anviise Gaardeparten Aanevig, og etter at have overfaret alle dens tilliggende Herligheder,» bestemte retten hvor delingen mellom Ånevika og Grønåsen skulle gå og beskrev denne detaljert. I tillegg skulle Nils Jørgensen nyte «frie Buebete eller Sommerhavn i Aanevig Skoven.»

Begge parter erklærte seg «i alle Henseender fornøjet, og da ingen herunder havde viidere at giøre,» ble retten hevet. Det hele ble betalt med 16 Riksdaler, som skulle dekke lønn både til sorenskriveren og lagrettemennene. Sorenskriverens inntekter ble mer eller mindre fastsatt gjennom sedvane i hvert enkelt distrikt. Myndighetenes lovbestemte satser ble sjeldent fulgt. På den måten kom sorenskriverens inntekter til å variere mye fra distrikt til distrikt. Om 16 Riksdaler for denne jobben var mye eller lite, er det vanskelig å ha noen mening om. Men det at sorenskriveren fikk direkte betaling for utførte forretninger (såkalte sportler), gjorde nok at sorenskiverens inntekter kunne bli betydelige i store embetsdistrikter. Selve utferdigelsen av dokumentet i Ånevika kostet 24 shilling.

Så to Lucas Nors fatt på veien tilbake til hovedtingstua igjen, der han var på plass og klart til nye forhandlinger dagen etterpå.

Kilder: Originaldokument nr. 4, 1794 for Bamble Sorenskriveri. A. Olafsen: Våre sorenskrivere 1. Bygdebok for Sannidal og Skåtøy, bind 3. R.G.

Glimt fra Sannidal – fra svunne tider

Ved Juletider og Nyttårsskifte er det alltid naturlig med et tilbakeblikk.

Nå vil vi se tilbake, ikke på året som snart er slutt, men mange år tilbake i tiden.

Vi besøker Aatangen - en av de minste kretsene i den vakre og varierende bygda vår. Jeg var så heldig å treffe Andreas Aatangen (dette er noen år siden - nu er han borte).

Jeg spør om han vil fortelle noe fra gammel tid. Og på sin kvikke måte forteller han så gjerne, det han husker - og som igjen han har hørt fra eldre.

Før var det et helt samfunn her med ca. 80 fastboende og med egen skole med ca. 18 elver. Det kunne også være noen flere elever fra høsten, det var unger som hadde vært hjuringer på gårdene. Jeg spurte om ikke hjuringene måtte til sine hjemsteder når kuene blei satt inn for høsten. Det var som regel så mange barn i de fleste familiene at foreldrene var glad til så lenge hjuringene kunne være på gården, de fikk som regel bare maten og gjerne en pen salmebok til konfirmasjonen.

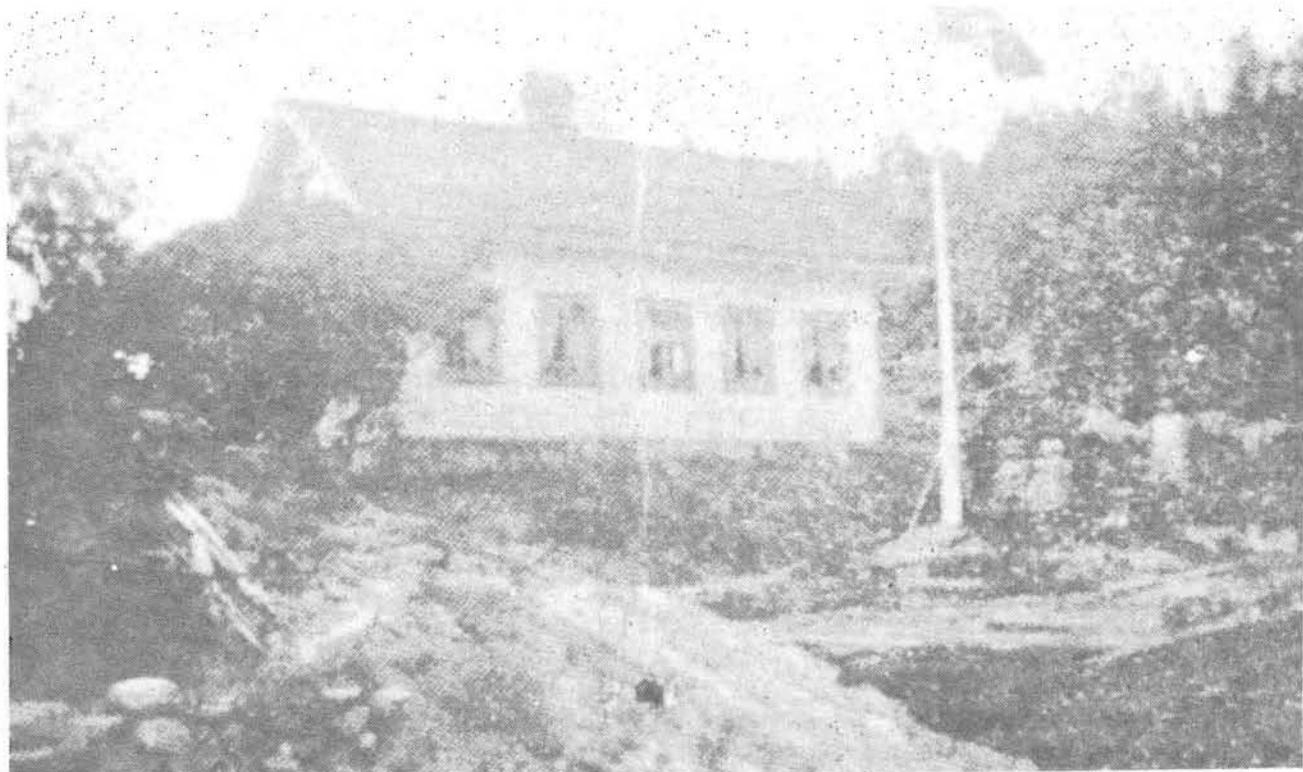
Det eldste huset på Aatangen var gamlestua - «de husene ble oftest stående på gårdene om der ble bygd nye større hus - så også her. Det var den største eiendommen fra omkring 1770 - med 6-7 melkekuer. Sommerfjøset lå et stykke oppe i lia bak gården, ennå står hållesteinene her, men jordene er grodd til med osp. De fleste husene betalte grunnleie til denne gården.

Så får vi fortelle litt om de andre gårdene som hørte til kretsen, begynner med Herregården - er en pen liten eiendom. Elvekassa leide den først, siden har den gått på handel.

Så har vi nedre Lervika. Den ble bygd omkring 1800 og har også hatt forskjellige eiere. Der var så stor fin jordkjeller der, som delvis ennå kan brukes.

Ovenfor Lervika sto også et lite hus, men det er for lengst vekk. Det fortelles at kona her ble uvenner med mannen sin, så hun drepte han og grov liket ned i en steinur like ved. Men Andreas tror ikke at det har vært så føle folk i kretsen.

Så lå der også et lite hus like ved elvekanten, der

Odden på Åtangen, huset til Andreas Aatangen. Bildet er fra 1964 og sto da i Vestmarka.

var pent med blomster i alle skorter. Familien som bodde der hadde flere barn. Minstemann falt i vannet en dag, og de store ropte: «Mor nå kan lillebror svømme», moren fikk han da opp igjen. Det huset er brent i senere år.

Så har vi huset som ble kalt Bokta - og så Heftekollen.

Videre så hadde vi Aatangen 5 og Aatangen 6. Så var det 2 hus som het Askebokta - store og lille.

Og Andreas forteller videre, der vi sitter under syrenbuskene, som det er så mange av på Aatangen. Huset her heter Odden og er frasluttet av 1700-tallet. Her var sjenkestue, veien fra Kragerø til Kil og videre gikk forbi her - sjøveien med pråm og årer. Like nedenfor huset var det skipsverft. Per Olsen Aatangen eide verftet. Hans bror Elev både tegnet, bygde og rigget skutene. Det var ellers spesielle riggere. Blant andre ble her bygd en bark som het «Tittan».

På Blankenberg, et stykke innenfor i fjorden var det også et skipsverft. Mellom Blankenberg og Aatangen ligger et idyllisk lite hus. Hestodden, men det kallest helst for Sværje. På Aatangen lå også en jerngruve. Om vinteren ble det kjørt tømmer på isen og lagret ved Aatangen. Det kom fra Holland noen båter «smakker» og hentet tømmeret om våren.

Folkene dreiv med gårdsbruk og fiske, alle hadde en eller 2 kuer og geiter. Jeg spurte hva de gjorde med melken. Brukte den i husholdningen, det skulle mye melk til en stor risengrynsgrøte, ler Andreas. Og så var det en del fra Kammerfoss som var faste melkekunder.

All post måtte hentes i butikken hos Grimsrud i Kammerfoss. Elektrisk lys fikk vi i 1949.

— Har du noen særlige minner fra Julen, spør jeg.

— Ja jeg husker gått Julefestene vi hadde på skolen, husker hvor godt søsterkaka smakte. Et år hadde vi skrapa sammen penger til julegave til læreren. Vi kjøpte ett frakkeskjold. Å, som vi sang alle de kjære julesangene om og om igjen.

Men jeg kan ikke skrive om Aatangen uten å nevne Ånvika som hører til kretsen. Nå må vi lengre frem i tiden, men det er fremdeles

Olette og Knut Tveit på jernbryllupdagen

gamledager vi skal høre om. Jeg tar veien opp Sveivomkleiva og kommer til Tveit eller Myra som det blir kalt. Storemyr er det eldste navnet. Skulle gjerne hatt en prat med Ola, men 92-åringen hadde tatt seg en tur til byen den dagen. Kommer så til øvre Lervik og der går en 85 åring og steller i hagen sin, og det er litt av en hage, reine parken. Jeg spør om hun har tid til å fortelle noe fra gamle tider.

— Ja så gjerne, det er ingenting jeg heller vil prate om, sier Karoline som bor alene.

— Da Olette og Knut Knutsen - mine foreldre kom til Tveit blev der om kort tid stiftet en misjonsforening. Dette var til stor velsignelse for kretsen,

den frem å tilbake med hjekketau. På andre siden var Hansebokte - videre forbi Tveitereid, opp jordene til Knutsaga. Så fortsatte veien forbi der bedehuset og skolen nå ligger, svingte så over et lite dalsøkk. Så over heia ca. 300 m. til Holtane, her bodde en mann som het Torvald Holtane, som dro til Amerika. Og så en Ola Persen som dreiv butikk i Kil. Ja, veien videre gjennem Sannidal har vi fulgt før.

Det var ingen Drangedalsvei den gangen, for å komme dit måtte man holde seg til vanna. Først Farsjøvannet så Dalsfoss og Tokke. Bebyggelsen lå mye nær vann og elver så pråmmer og årer var flittig i bruk.

H.B.

Enda et møte med den gamle Kongsveien gjennom Sannidal. Den er fra omkring 1650.

Vi har passert Auråa, kommer til Ødegård skysstasjon. Her tok veien av til Landsverk, det ble en nokså drøy strekning. Så kommer vi til Haugholdt, her lå det 3 gårder. Derfra går veien forbi Gunnærs ned til elva. Her heter det Flåtestø. Her var det ferjestested og her lå en flåte (der av navnet) der blev hester og last fraktet over, den var delvis betjent. Jeg forsto det som de drog

for alle husene ble med - fra samme plassen gjerne to generasjoner. Fra Blankenberg var det tre generasjoner med en tid.

— Vi fikk også låne skolen til basarer og fester. Inntektene ble delt til tre formål: Langesunds Indremisjonsselskap, Sjømannsmisjonen og bygdas Frivillige Fattigpleie.

Skolen lå og ligger fremdeles i Ånvika. Barna fra Blankenberg og Grønåsgårdene hadde ikke så lang skolevei som dem fra Aatangen, men der går en bra skolevei fra Aatangen og hit. Det tok en halvtime og gå, og om vintern var det jo å bruke ski, med spanskrørbindinger og hjemmegjorte staver, eller på isen med stokksjeiser.

Det var rart sier Karoline, men før i tida var det mye mere «skareføre» og blank is. På Anvikagården bodde det før 2 brødre Otto og Ola, de hadde arbeidsplassen sin som formenner på Frøvik gård. De solgte Ånevika og flyttet over fjorden til Snekkvika, men beholdt det gamle navnet. Nu er begge borte —.

Men Karoline forteller vidre - lyse glade minner om utsikten fra Ånevikfjellet, da ser du hele Kil og enda lengre. Eller Skallen det høyeste punktet på heia over til Aatangen.

— Så kom tankene på å få igang en søndagsskole, vi var jo mange skolebarn, og så var det jo endel mindre. Det var Anders Aatangen og Knut Tveit som var ledere. Jeg husker godt den første juletrefesten. Det var en gammel mann som het Jon Andersen Saga, han var en onkel til Windsvoldbarna på Grønåsen, en riktig gavmild mann. Han fikk den ide å gi alle søndagsskole-

Karoline Bråten i sin fine hage

barna en gave hver. Han delte selv ut gavene til oss med en hyggelig tale.

Denne juletrefesten er den jeg husker best i hele mitt liv. Å det er mange, mange år siden. Misjonsforeningen var jeg medlem av til 1952, da ble jeg alene og det stoppet opp av seg selv. HB

Øvre Lervika

Til «Arven»'s redaksjon har vi fått dette bildet av de guttene som stod til konfirmasjon i Sannidal 2. oktober 1898. Vi har navnene og fødselsdato på alle, men ikke i den rekkefølge de står. Det er ca. 100 år siden de ble født og 85 år siden de ble konfirmert.

Abraham Elias Aasen, 10/2-84. Jakob Eilertsen, Rønholt, 18/5-84. Jens Hansen Breimyr, 26/6-84. Jens Martinius Halvorsen, Helle 27/7-83. Jens Torvald Andersen, Kil, 22/3-84. Jørgen Halvorsen Hegland (Wåsjø), 16/5-83. Johan Martinius Kurdøl,

30/5-83. Hans Kristofer Johansen, Pothatten, 24/2-84. Knut Isaksen Waasjø, 25/3-84. Knut Knutsen, Pothatten, 21/12-84. Kristian Tomassen Blankenberg, 20/1-84. Lars Alfsen (Lofthaug) Sjultangen, 20/3-84. Lars Sverre Sveinungsen, Kil, 15/3-84. Lars Severinsen Bureid Haugholt, 30/7-83. Nils Klaumann Gunnarsen, Gjerdet (Amerika), 7/5-84. Nils Knutsen Lønne, 27/10-83. Ole Ellefsen, Helle, 10/4-84. Ole Olsen, Kil, 12/10-83. Oskar Toresen Nilsen, Tveitereid, 9/4-85. Ole Emil Olsen (Søndeled) Nyland, 3/2-84. Olav Torsen, Kil, 4/4-84. Peder

Andersen, Lyngdal, 9/5-84. Peder Kristian Jensen, Holtane, 21/1-84. Søren Fredrik Hansen Schultze, 30/4-82. Even Tjostolfsen (Dalen v. Aakre) Sorter, 6/11-83. Gunder Aavaldsen, Lundtveit, 28/10-83. Harald Bertinius Oskarsen, Bråten v. Brødsjø 26/11-84. Ellef Jørgensen, Juklerød, Sorter, 21/8-83. Tomas Olsen, Løvåsdalen v. Brødsjø, 13/8-83. Aasmund Torbjørnsen Eikeland, 28/5-84. Til venstre sitter Hans Anton Strøm, som var sogneprest i Sannidal fra 1892 til 1907.

Synketømmer, Sekkelast, Bunntømmer, Krabadslast, Krabbastømmer

Som overskriften viser så har også her «kjært barn mange navn», og de tre første er en god betegnelse på hva jeg vil forsøke å skrive litt om. De to siste er vel nermest en betegnelse på tømmer uten eiermerke, eller som er stjålet under fløtningen.

Men at sekkelasta hadde stor betydning for arbeidslivet i Sannidal i de verste mellemkrigsåra er det ingen tvil om.

En mengde tømmer hadde gjennem hundreårene synket til bunds på sin vei nedover vassdraget til sagene og eksportstedene. Kjørerne gjorde faktisk regning med at en stor del av det som ble levert ikke kom frem til bestemmelsesstedet. Og prisene ble vel satt deretter. Bare i Tisjø var det de som mente at det ble tatt opp så mye tømmer at det tilsvarte 3 fyllinger av hele vannet som var sunket.

Som jeg har nevnt i ett annet innlegg til «Arven» så var det saksa til brødrene Ola Bråten og Nils Langmo som hadde gjort det mulig å fiske opp tømmer fra dypt vann. Men på denne saksa var begge tauene festet nesten i samme punkt, og hadde en ubehagelig evne til å snurre rundt på veien mot dypet. Knut O. Tveitereids modell, som kom noen år senere var ikke så utsatt for dette. Men var det noe som «krangla» så var det som regel saksa som fikk undgjelde. Hadde man fått «hukk» i toppen av en lang stokk så raste den som regel av på veien oppover. Eller var man så heldig å få stokken med opp til overflaten, så måtte man forsøke «å skifte tak», og få festa saksa lenger nede på stokken, så den var lettere å få til land. Denne operasjon falt nok ikke alltid heldig ut og mangt ett «utbrudd» som ikke eigner seg på trykk, var ikke til å unngå. Å ro med en lang og tung stokk på slep, som sto opp/ned i vannet var langtfra lett. Og man brukte også å si at en ble så lang i armene ved å ro at man kunne gå rett når man plukka tyttebær. Per Halvorsen som hadde dratt sekkelast i mange år sa det slik: «Jeg er så lei av å ro at jeg ikke tåler å se et par årer..»

Fisket foregikk som regel på senhøsten eller om vinteren, når det ikke var fløtning i vassdraget. Og is, snø og kulde gjorde det til en tøff jobb. Det var heller ikke en helt ufarlig jobb, og det var mange som fikk seg ett ufrivillig bad i isvannet.

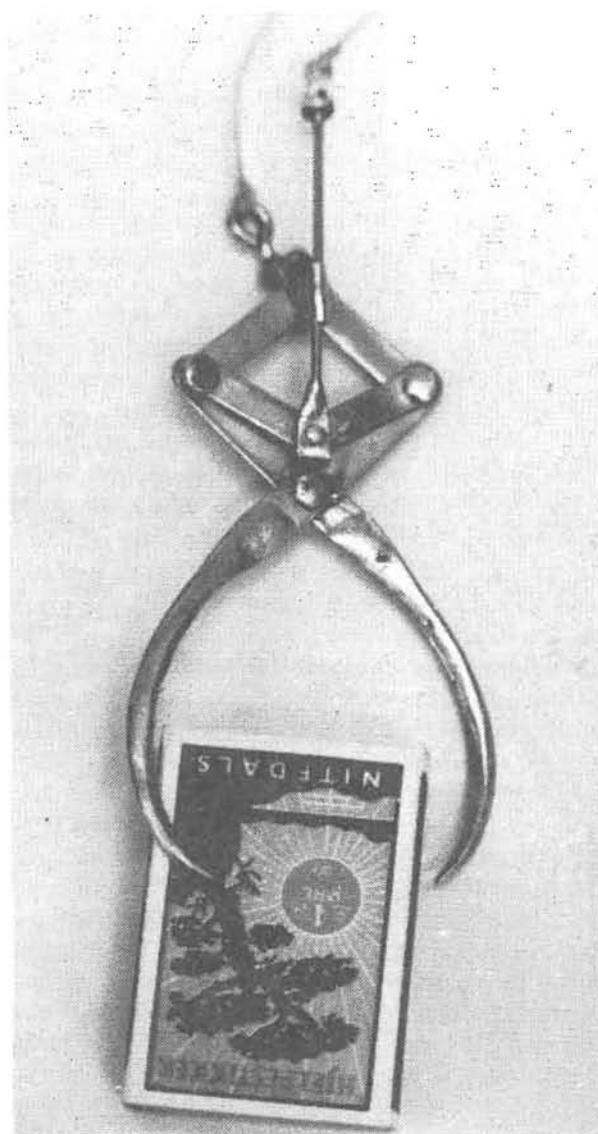
Men det var ikke bare en hard og tøff jobb å dra sekkelast. Når været var fint og alt gikk godt, så tror jeg faktisk ikke at de ville bytte med noen. Det var alltid spennende og man glemte fort alle tidligere gjenvordigheter. Da var alt sagt med ett moderne ord: BINGO.

Hvor det var flere lag i nærheten av hverandre så hadde man også matrastene rundt bålet sammen, og utallige historier ble fortalt, og de ble fortalt godt. Kaffien, skråen og snusen hadde en sentral plass hos de

flest. Det var karsklig å være så sår under leppa av snusen, at når man lo så ble det til en grimase istedet. Johan Karlberg hadde også tre styrkegrader på kaffen. Det var: «Skinnbuksevann», «Pissgandør», «Sprekanfoss».

Den som førte saksa var basen ombord, og «rokarlen» måtte følge opp det minste nikke eller vink fra han. Det var nok også mange ganger den som satt ved årene fikk ukvensord som var tunge å drøye. Men de ble som regel noen mestere i å kunne manøvrere båten.

Båtene som ble brukt var forskjellige typer prammer, som for det meste var bygget av folk fra stedet. Jens Andersen Stien var vel den raskeste båtbygger. Han

Magne Kurdel har lager en modell i størrelse 1:10 av saksa til Ola Bråten og Nils Langmo.

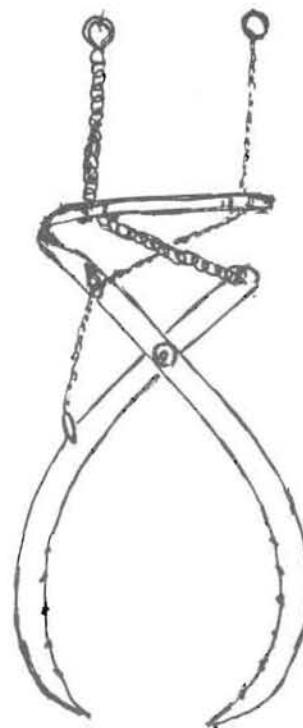
bygde en Eke (flatbunnet båt) i løpet av 1 - en - dag. Men så var det også han som sa: «Jeg syns jeg må ha knekt dagen klokka åtte». (Underlig å tenke på for en som ikke kommer ut av senga før langt på formiddagen).

Når tømmeret var kommet til land så sto ofte den tyngste jobben igjen, før tømmeret kunne leveres som ved eller til skur. Men først måtte tømmeret «taes av». Dette besto i at en betrodd mann vurderte tømmeret, fordelte en liten avgift til de respektive eiere, hvor det fantes gyldige merker på stokkene. For gammelt tømmer, og tømmer som ikke hadde merke, gikk avgiften til elvekassa. En av disse kontrollører var Tomas Breivik, og det var alltid en viss spenning når han kom og skulle «ta a». Når han plantet sine store hjemmesydde sko på mitten av en diger og slaktig skurstokk, da var det en virkelig skjønner som vurderte. Og ofte kunne han med ett dømmende blikk si: «Ska tru hårre denne har stått henne», eller: «Hu hu, denne har nok sett mange bjørner».

Så var det å kutte stokkene opp i 60 cm. lengder, og kløve til ved. Det var heller ikke bare spør å gå på de store stokkene med bogesaga. Saga måtte være både skarp og har riktig «vigg», og armen som førte den måtte være trenet og sterkt. Det var ikke sjeldent at en mann kunne ha med seg både 2 og 3 sager, og disse ble behørig tatt hånd om med fil og viggetang i matpausene.

Fint tømmer og «Bjelker» (fine rettvokste rotstokker på 12-15 fot, som var sunket unner fløtning for ca. 200 år siden, og som det var en mengde av) ble hugget opp til ved. Og for å få godkjent en favn på 4x1x0,6 m. så måtte det for det første ikke være krysslag i mer enn i ene ende, av laget, og for det annet så måtte veden være fint laget og ha 10 cm. overmål på høgda.

Men på tross av disse strenge krav, så var Anders Ellefsen Plassen så samvittighetsfull at han brukte øksehammeren for å slå veden tettere sammen i laget. (Noe å tenke på i dagens kravsamfund).

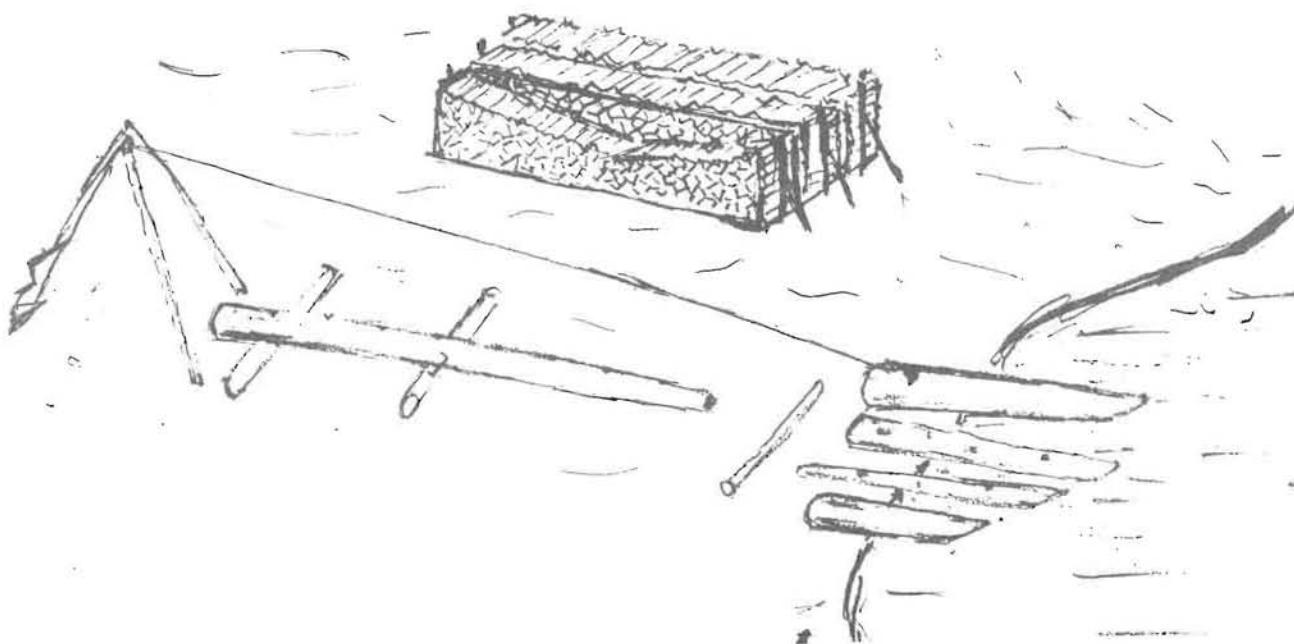

Dette er Knut O. Tveite-reids modell av saksa. Som vi ser er ikke tauene festet så nært verandret her

Det er artig å tenke på at dette som skjedde for bare ca. 50 år siden, idag er historie. Og det skulle undre meg om ikke mange som kanskje leser dette kribler litt i kroppen etter å rigge til prammen med saks, spill, tauverk (av nylon), påhangsmotor m/frikobling og revers, og motorsag for å starte opp igjen. Men slihet, stillheten og sjarmen er borte for alltid.

Når jeg har nevnt noen navn i min omtale om sekkelast, så må jeg også be om undskyldning for alle de som burde vært nevnt. Men problemet for meg har vært at jeg aldri hadde blitt ferdig om alle minner som «strøymer på» skulle festes til papiret.

Magne Kurdøl.

Et Amerikabrev fra 1852

Town of Pleasant Spring d. 16. Febr. 1852

Kjære venner! Peder Pedersen Lundrej, Thomas Christophersen Svenum.

Da nu snart to Aar er henrunden siden jeg reiste fra Norge tenker jeg vist ogsaa at I venter at nogle Ord fra mig, i det fra Eder fjerne Amerika. I Haab om at disse Linier skal række Eder maa jeg for det første fortelle hvorledes vi befinner os. Og da maa jeg høiligen takke Gud for at vi har hilsen og Sundhed til denne Tid. Marthe er dog oftere sygelig hvilket ikke er at undre sig over efter den Skade hun fik paa Reisen, hvilket jeg troer I have faaet at vide af min Svigerbroder J. Tygesen, tillige længter hun efter sine gamle Venner i Norge. Jeg og mine sønner haver været gandske friske siden vi kom til Amerika og vi finder os taalig godt fornøjet. For omrent et Aar siden kjøbte jeg Land, en Section givet av Regjeringen til Understøttelse for det amerikanske Skolevæsen. Af saadant Land kjøbte jeg 80 Eker (acre): 320 mål udyrket for 300 Dollars. Jeg har nu opsadt et syvlaftet Hus, der er 24 Fod langt og 21 Fod bredt, hvilket jeg tilflyttede for et par Maaneder siden. Vi er for nærværende Tid alle hjemme og Pedergaard i engelsk skole i et en eng. Mil herfra beliggende skolehus.

Vi have i Vinter haft lidet Sne med meget streng Kulde. Den 19. Januar var den koldeste Dag paa mange Aar, 24 grader. Naar I hører dette vil I vist grues ved at overtanke hvad i saa mange Breve haver lest, at de amerikanske Huse er som Lader i Norge, hvilket ogsaa er sandt med det samme de ere tømrede. Vi kan ej tømre dem tette paa Grund af det krogende Tømmer, men man kliner Væggene med Kalk og Sand hvorved de bliver ligesaa varme som tettømrede Huse. Jeg har sidste Sommer opbræket 15 Eker (60 mål) og i Vinter og næste Vaar vil jeg indhegne saa meget jeg kan række. Hvedeprisen har paa Koskonong været meget lav, bare 20-30 Cent Bushelen (35 l). Havre 10-18 Cent. Poteter har derimod været meget dyre. Det har været et haardt Aar for Gaardbrugerne.

Den Høst jeg kom hertil logerede jeg hos Even Eilertsen Buaasdalen (den første som utvandrade fra Sannidal i 1843 med familie) og jeg gjorde med ham Accord at tage hans Land til Lodbrug den næste Sommer paa den Contract han skulle holde Saakorn og Oxer med Plog og Harv og det halve i Tærskning, jeg da have det halve i Afgrøden. Koskonong er et tungvindt Sted at faa avhændet sine Varer, man maa kjøre lang Vei med Hveden, til Milwaukee ved Michigan Søen er 75 Eng. Mil. Her er godt Land og det sundeste Klima i Amerika troer jeg. Tillige nyder vi det gode af have Kirke og Præst iblant os, saa vi have Guds Ord uforfalsket forklaret.

Mine to nærmeste Naboer hvis Huse ikke er mere end 3-400 Skridt fra mit Huus tror jeg er Eder kjendt af Navn som er: Ole Olsen Huset fra Holden Præstegjeld

Hos Per Holt har man bevart noen gamle Amerikabrev fra 1852—1875. Her er en temmelig utførlig avskrift av det med sirlig gotisk skrift forfattede brev fra 1852. Har det interesse kan det senere bringes et brev fra 1875. Sammen vil de gi et billede av det Amerika som møtte de første utvandrere fra Sannidal.

Torkell Tande.

og Knud Saavesen Aaker fra Laurdal. Sidsnævnte som jeg tror er Eder mest bekjent lever vel. Af Sannidølinger ere her paa en Distance mindre en 10 Eng. Miles: Jens Tyvand, Knud W. Holtene, Hullerøefolkene, Thorbjørn Skaadøe, Knud Eriksen Helle, Wilhelm Hegland som Lever vel alle. Her er folk næsten fra alle kanter i Norge, Vest og Nordenfjelds i det største Antal hvis Talemaade er saa forskjellig fra vaar i mange ord næsten ligesaa uforstaaelig som Engelsk, men over al Forventning reseilige og venskabelige til at være saa fremmede.

Næsten alle synes vel forsyned med Kreaturer, de er dyre, en Ko koster nemlig 14-20 Dollars et Faar 1-1/2 Dollar et godt par Oxer 50-65 Dollars. Jeg har kun et par Oxer, en Ko og Kalv, 3 Faar og 4 Svin. De ere ikke saa godt fødte som i Norge, de maa om Sommeren gaaude og føde sig selv. Høns har næsten enhver mange af, og det er liden Priis paa Æg, om Vinteren 10-12 Cent Dusinen om Sommeren 8-10 Cent.

Jørgen Christoffersen Giære bad mig da jeg reiste at naar jeg havde været her en Tid jeg da vilde skrive om jeg tænkte det kunde være tjenlig for ham at komme til Amerika. Jeg har just ikke megen Erfaring her, men jeg kan med fuld Forsikring sige at det for hans Part vilde være en sand Daarskab, thi den som allerede selv er gammel og ikke har voxne arbeidsdyktige Børn tror jeg ikke vil gjøre noget Fremskridt i Amerika, hvor han er ukjent med baade Forhold og Sprog. En Ting er dog bedre nemlig at jeg ikke har saa travl Udsikt for det daglige Brød, thi her kan man altid naar man arbeider en Dag faa en Bushel Hvede og Kosten.

Jeg har ikke faaet mer end et Brev fra Norge siden jeg reiste, hvilket Brev jeg fik fra min broder Bernt Halvorsen, saa jeg har næsten intet hørt fra Farsjø Bygden. Unge mennesker som i Norge ikke har nogen Formue at tænke sig til troer jeg vidste vil gjøre det bedre her, men gamle Mennesker som allerede er udslæbede tror jeg vidst for deres egen Part gjør det bedre i at blive i Norge. Pigerne her i Nærheden er det bedste for, de kan vel faae 1 til 2 Dollars om Ugen.

Anne Abrahamsdatter Hestemyr beder Eder meget gjennem disse Linier at Hilse hendes Farbroder Jørgen Jacobsen Farsjø og hendes Søster Maria fra hende at

Gamle skrifter - dokumenter o. l.

I tidligere nummer av Arven har vi hatt med utdrag av dagbøker fra istrafikk - Mutingsbrev som ble brukt når det ble funnet mineraler o. l.

Denne gang tar vi med Kockoppe - Indpodnings-Attest fra 1827 samt Rodeseddel for Mandskab fra 1881. Det er Ingeborg Kleppe, Farsjø som har vært så grei og sende oss disse.

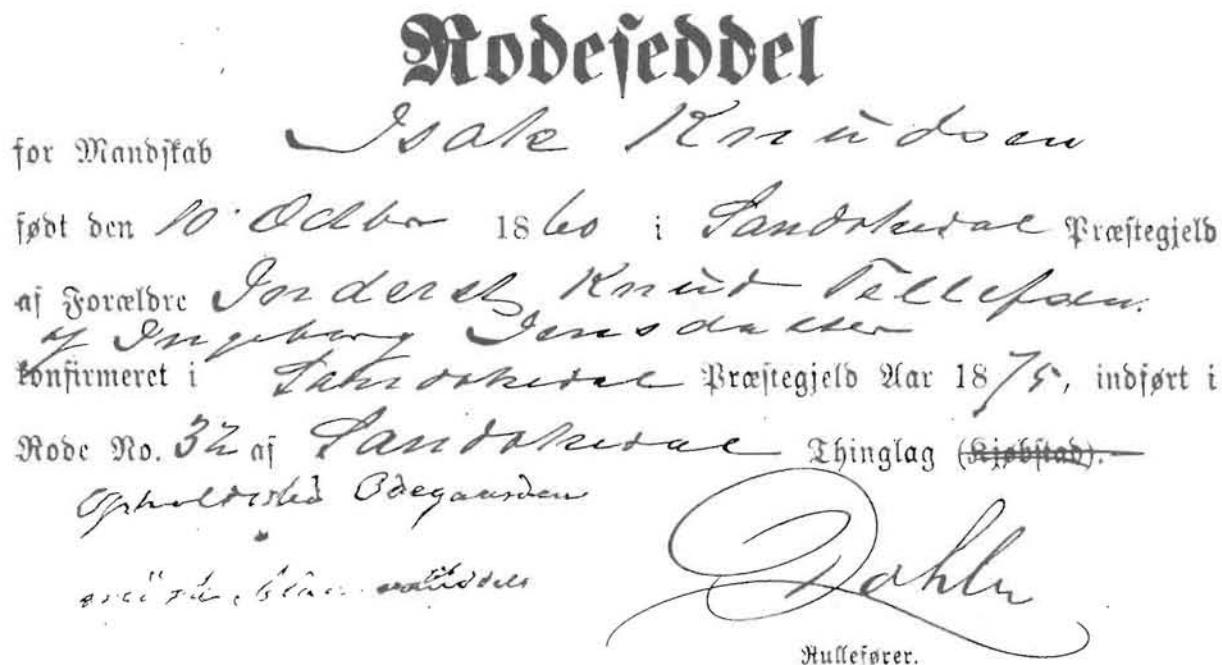
Vi er takknemlig for å få slike og er det noen i bygda

som har gamle dokumenter, bilder o. l. vil vi gjerne låne disse. Papirene blir kopiert i den utstrekning dette er mulig, originalene blir returnert eierne om det ønskes.

Ikke alle blir gjengitt i Arven, men kan komme til nytte ved senere anledning.

På forhånd takk!

Hilsen Redaksjonen.

Rodesforstanderens Paategning om anmeldt Flytning. Paategning om Overspørelse i anden Mandskabstrusse.

hun lever vel og haver Hilsen. Hun var hos os et par Uger og reiste herfra til en By ved Navn Djenvil, (Jamesville).

Dersom noen af mine Bekjendte skulle bestemme sig til Udvandring vil jeg tilraade dem som reise med Familie at medtage et og andet af sine Arbeidsredskaber som de bruker i Norge saasom Høvler af forskjellig Slags, Haandbiler ogsaa Tælbiler. Boløxe er derimod mindre hensiktsmessige, og saa Karder, Vævkjeer og Spinderokke. Thi det Snak man hørte i Norge at Quindfolkene ikke havde noget at bestille er Usandhed, de kan likesaa godt arbeide til Kleder som i Norge. Vi kan ogsaa høste Liin som i Norge. De bør ogsaa medtage de gode Klæder de have, især varme, de tynne Klæder er her billige. Gode Bøger maa man endelig medtage, Guldbergs Psalmebog er i Brug her. Det er en vanskelig Ting at faa veklet rigtig Penger. Det er bedst at tage Sølv eller Guld mynter, norske og danske Sølv-daler.

Saa vil jeg indstændig bede Eder dersom disse Linier maatte komme Eder i Hænde at I ville være af den Godhed at skrive mig til Adressen maa være: To Nils Halvorsen Langmo, Stoughton Post Office, Dane Country, Wisconsin, North America. Skriv med latinske Bogstaver ellers kan ingen Postmester her skjonne dem.

Jeg maa bede Eder være af den Godhed at hilse Ole Isaksen, Lars Braaten og Hans Jacobsen og Nils Dal med deres Familier fra os at vi have Hilsen og leve vel. En kjærlig Hilsen til alle baade nævnte og unævnte, Bekjente og Venner, med Ønske og Haab at om vi ikke mer samles her, vi dog maa samles engan gi Lysets Boliger.

Værer til Slutning I med Familier paa det venligste hilset fra Eders forhenværende Nabo, men endu værende Ven.
N.H.D.

a/Vo 144
Koekoppe-Indpodnings-Attest.

{Denne Attest, som skal meddeles uden Betaling, bør forevises vedkommende Sognepræst inden 6 Uger efter Modtagelsen.}

Kuud

fedt i *Gjennom en Kultus af Forældrene* *Gjennom en*:
Fredag Kuuds den *25. Februar* *1827.*
Johann Isaias og boende i *Gjelthuet*.
*E*n gammel, er af mig underskrevne, Aar *1827* den *14. September* indpodet med Koekopper. Ved noisagtigt Eftersyn
imellem den 7de og 9de Dag efter Indpodningen har jeg fundet
alle de Tegn, som vise dem at være de ægte Koekopper: de var
nemlig hele og ubeskadigede, opfyldte med en klar Væpste, i
Midten nedtrykkede, og omgivne med en rød Zirkel; *Vængard*
Kuud! — har da ordentlig gjennemgaet de
ægte Koekopper, som beskytte *Gam* for Bornekopper; hvilket
herved, paa Ære og Samvittighed, bevidnes af

Kuud den 3. Decr. Aar 1827.

Jens Nygaard.
Jyrga m. d. 1. Januar.

Denne Attest er mig forevist den *3. Decr. 1827.*

Sognepræst til

J. Ring ma. d. 1. Januar.
Jyrga m. d. 1. Januar.

Arven

vil få takke alle sine leser, bidragsytere og annonsører
for det året som nå er i ferd med å ebbe ut. Historielaget

vil også få sende sin hilsen til alle sine medlemmer og
takke for godt samarbeid og ønske alle en god jul og ett
riktig godt og fredfyllt nytt år.

NILS JONS MATSENTER

Tlf.:
8 52 69

Den nye
Husqvarna
234.
NYHET

Husqvarna
Motorsagekspertene.
Carsten Bakke A/S
3766 SANNIDAL

Telefon: 036/86 025 - 036/86 079

BRYGGA Mat

Alltid et godt

TILBUD
på Brygga Mat

Vi leverer alt i trelast og
bygningsartikler.

Hus, hytter og garasjer

A/s **RØNNINGEN
SAGBRUK**

TLF. 036-85200
VADFOSS 3770 KRAGERØ

Vi kaster lys over

*Fortid, nåtid
og fremtid*

Kragerø Elverk

Sannidal Landhandel

Tlf. 8 52 57

- Alt i dagligvarer
- Varekjøring

HELLESUND
SAG OG HØVLERI A/S

3770 Kragerø-Tlf. 036/80 008-84 013

Vi leverer alt
i bygningsartikler

*Blomster
til jul!*

Brødrene Hiis

Blomsterforretning

v/Lieberg, tlf. 51 842

Har De reiseplaner?

Kontakt oss

N.P. OLSEN & SØN **Reisebyra** A/S
Kragerø — Tlf. 8 10 33

A/S Vafos Brug

produsent og eksportør
av våt og tørr
tremasse.

VIDARS
BAKERI
OG MATSENTER A/S

Tlf. KII: 85 271
Tlf. Bakeriet, Kragerø 80 799

FOSSEN TRELAST

JERNBANEKAIA -- 3770 KRAGERØ

BYGG - SHOP

3764 FAR SJØ
Kragerø 8 16 76
Farsjø 8 48 71

Benytt «arven» som har
tjent bygdas interesse
siden opprettelsen av
Sandøkedals Sparebank
i 1867 . . .

SANNIDAL OG SKÅTOY SPAREBANK

—banken hvor folk føler seg hjemme—